Registrering af fremmede på Bornholm 1875-1924

Nuværende materiale

Antallet af tilrejsende arbejdere fra udlandet til Bornholm var i årene 1850-1918 det højeste i Danmark, regnet i forhold til øens befolkningstal. Flest fra Sverige og en stor del af disse (4601) finder medlemmerne af BSLF, men kun dem, samlet i søgedatabasen "Svenskere på Bornholm" https://bslf.dk/data/svenskere.html oprettet af nu afdøde Jørn Kjøller.

Databasen bygger naturligvis på kilder tilgængelige for alle, nemlig fødeland i folketællingerne, kirkebøgernes til- og afgangslister (til 1875), dåbs-, vielse- og dødsoplysninger og opslag i det svenske materiale, samt listerne over *Indfødsretstildelinger 1776-1960*

Det oven for nævnte kildemateriale begrænser sig imidlertid groft sagt til svenskere der slog sig fast ned og døde på øen. Svenske sæsonarbejdere og alle andre nationaliteter, herunder et større antal polakker forsvinder.

Opholdsbøger og anmeldelser af fremmedfødte

DDD.DDA.DK under "andre databaser, indvandrerdatabaser" finder man søgedatabasen *Arbejdsophold for fremmedfødte i Danmark 1812-1924* https://ddd.dda.dk/immibas/immibas1.asp der reelt bygger på ukomplet bevarede politiprotokoller over udstedte opholdsbøger 1875-1924 fra Frederiksborg, Maribo og Københavns amter (minus København og Frederiksberg).

Opholdsbøgerne var et krav I *Lov om Tilsyn med Fremmede og Rejsende af 15. maj 1875* – kaldet S*venskerloven*, hvorefter fremmede senest 8 dage efter ankomst skulle have skaffet sig arbejdsplads og fremvise ***flyttebevis*** fra hjemsognet til det danske politi. Til gengæld modtog den fremmede arbejder en ***opholdsbog*** der tjente som legitimation. Mistede man den blev man udvist!

Oplysningerne om den fremmede noteredes i politiets *journaler over udstedte opholdsbøger* med fulde navn, fødested og -år, land og sogn, flyttebevis, ankomstdato, logi, erhverv, arbejdsgiver og egne penge til de første 8 dages ophold, hvortil kom flytning i Danmark eller bortrejse. Altså en række oplysninger der dækker alle fremmede arbejdere, både sæsonarbejdere og de der slog sig fast ned.

Bevaringsgrad

Disse opholdsjournaler der bygger på den aktuelle lovgivning herom, burde jo fra og med 1875 være selve grundlaget for undersøgelser af indvandringen til Danmark, varigt såvel som på sæsonbasis. Desværre er de meget mangelfuldt bevarede, ***måske lige bortset fra Bornholm*.**

Når det ikke er blevet bemærket her på øen, skyldes det dels manglende kopiering af materialet, dels vanskeligheden ved at finde papirudgaverne frem. Både ved søgning i *Bornholmske Retsbetjentarkiver til 1919* (1965) https://www.slaegtsbibliotek.dk/900156.pdf og i *Søg i Samlingerne* på Rigsarkivet https://soeg.rigsarkivet.dk/ skal der søges hver især på mange forskellige stikord: udlændinge, fremmede, fremmedprotokoller, opholdsbøger m.fl. førend man får et samlet billede. Men gør man det viser det sig, om beskrivelserne i registraturerne er korrekte, at både **købstæder og alle 4 herreder på Bornholm er dækket:**

Svaneke, Øster herred - Udstedte opholdsbøger 1875-1917 – i kopi https://daisy.rigsarkivet.dk/arkivserie_detaljer?heid=2120128

Resten er kun på på papir og skal derfor bestilles på Rigsarkivets Læsesal

Rønne, Vester herred – anmeldte udlændinge 1875-1918, udviste 1877-1900

Hasle, Nørre herred - anmeldte udlændinge 1875-1914, opholdsbøger 1896-1919

Allinge-Sandvig - tilsyn med udlændinge, stenarbejdere og tyende 1875-1916

Nexø, Sønder herred – opholdsbøger 1875-1918

Konklusion

Disse protokoller er så væsentlige for kendskabet til arbejdsindvandringen til Bornholm, at en fotografering bør prioriteres og om muligt indgå i en samlet registrering af fremmedfødte på Bornholm. Gerne som søgedatabase.